

तडजोड शिक्षण / व्यवहार

शेखर गायकवाड

वा! वा वा!! काय आयडिया, राव तुमची! मला वाटल एकच जमीन तुम्ही तिघांना दाखवली म्हटल्यावर, तुम्ही अडचणीत येणार! सगळ्यांचा ईंसार घेऊन बसलात म्हणजे व्यवहार कुणाबरोबर करायचा?

काय? त्यापैकी एकाबरोबर साठेखत सुध्दा केल आणि दोन लाख रुपये अचलेले? मग काय? काsssही होणार नाही म्हणता? मी नुस्ती गंमत बघत राहु?

उद्या दुसऱ्याच खरेदीखत सुध्दा ठरलय? त्याने किती दिले? चार लाख दिले त्याने?

पण ही फसवणूक नाही का हो शेत? काय म्हणालात? जगच अस आहे! जेवढा माणूस चलाख, बेरकी व भानगडीखोर तेवढा त्याचा व्यवहारात फायदा! आणि जमीन घेणाऱ्यांनी कोर्टात दावा लावला तर?

निम्मे-सिम्मे पैसे रखडून रखडून परत द्यायचे!! शिवाय तडजोडीला तयार पण व्हायचं, पण लवकर तडजोडच करायची नाही! कोणत शिक्षण म्हाणायचं हे! जीवन-शिक्षण!

गुंठेवारी

पाव्हनं, कस काय चाललंय? औदा रानात काय पिके आहेत?

काय म्हणालात? रानात मजा नाही! मग? चावडीवर मजा जास्त! कसं काय? बघु! अरे वा! नावाखाली तरी चक्क "गुंठेवारीचा व्यवसाय" असं लिहिलय! हा कोणता नविन व्यवसाय? कस तयार करता? कुठं आहे ही फॅक्टरी?

फॅक्टरी नाही? मग-अच्छा अच्छा!! म्हणजे जमीनीचे व्यवहार जमून घायचे. यालाच ७/१२ चा धंदा म्हणतात ना?

एकविसाव्या शतकात असे अनेक नविन व्यवसाय उदयाला येणार म्हणे??

चला, मानलं बर का तुम्हाला!! आमच्या वेळी हे शिक्षण का नसावं हो?

बेवारस जमीन

बेगवडे गांवातली एक सायंकाळ. दोन हजार लोकवस्तीच्या या आडगांवात चार-पाच वर्षानी मामलेदार स्वतः येणार असल्यामुळे दुपारपासूनच माणसं वाडी-वस्तीवरून चावडीसमोर येऊन बसली होती. तलाठी भाऊसाहेबांनी आपलं दप्तर निटनिटक करण्याची लगबक चालू होती. कोतवाल चहापाण्याची पुर्वतयारी करण्यासाठी हेलपाटे पारीत होता. सर्वांना बसण्याची धोंगडया टाकून सोय केली होती.

थोडया वेळाने सरपंच आणि पाटील चावडीवर आले. सर्वांना रामराम केला अन् तलाठी भाऊसोबांना साहेबांबद्दल माहिती विचारायला सुरुवात केली. थोडया वेळात मामलेदार रावसाहेबांची जीप धूळ उडवित आली. तरुण, तरणाबांड पंचविशीतला मुलगा पहिल्यांदाच तालुका मामलेदार म्हणून आला होता. लोकांनाही आश्चर्य वाटले. सगळे त्यांच्याकडे कुतुहलाने पाहू लाकले चावडीच्या बाहेरच सरपंचांनी हार घालून त्यांचे स्वागत केलं. पोलिस पाटील, ग्रामसेवक, हेडमास्तर यांची ओळख तलाठी भाऊसाहेबांनी करून दिली.

मामलेदार बसल्याबरोबर त्यांनी सर्वांना समोर येऊन बसण्याची विनंती केली. सगळे खातेदार उठले अन् हळूहळू समोर जाऊन बसले. बायकापण मध्ये बसल्या. पदर घेतलेल्या म्हातान्या बायका कुजबुजू लागल्या. बहुदा केवढा तरुन साहेब झालाय अन् मराठी चांगला बोलतोय, कोणत्या भागातला असावा! अशी चर्चा सुरु.

गावकऱ्यांची दोन-तीन मिनीट बोलून आपण का आलोय ते त्यांनी सांगितल. गांवातले सगळे खातेदार आले आहेत का अशी विचारणा केली. नंतर लगेचच त्यांनी तलाठयास ८ अ वाचन करण्यास सांगितले ७ अ म्हणजे खातेउतारा. एखादया शेतकऱ्याच्या नांवावर एकूण जवेठे गट नंबर असतील ते सर्व गटनंबर ८अ वर लिहीलेले असतात.

तलाठयाने एक एक नांव वाचायला सुरुवात केली. हजर असलेला खातेदार नाही तर त्याच्या घरातला कुणीतरी हात वर करायचा. मग सगळ्या गटांची माहीती घेऊन ती बरोबर असल्याची खात्री झाल्यावर दुसरे गांव वाचायचे असा क्रम सुरु होता. थोडयावेळाने श्रीमती हौसाबाई गंगाधर चरके असे भाऊसाहेबांनी नांव पुकारलं पुढील दोन मिनिट शांतता पसरली, आपापसातील कुजबूज बंद झाली. काहींच्या चेहऱ्यावर स्मितहास्य तर काहींच्या शंकेचे भाव दिसू लागले. पुढे बसलेला दादू म्हणाल "साहेब ही जमीन मी कसतोय! तिला माझं नाव लागाया पाहीजे"

त्यानंतर २-३ मिनिट कुणीही बोलत नाही. तहसिलदार साहेब पुढे सरसाऊन व पाटलांकडे पाहत म्हणाले 'ही बाई कोण'? पाटील म्हणाले 'साहेब, ही बाई कोण आहे, कुठं आहे हे गांवात कुणालाच माहित नाही. तीस वर्षे झाली दादूच ही जमीन कसतोया. ही बाई एकटीच होती. बेळगांवात राहायला होती. आता बहुतेक ती जिवंत नसावी. तिचा बरेच महीने शोध घेतला पण ती काय आढळून येत नाही.

तेवढ्यात दुसऱ्या कोपऱ्यातून तिशीचा एक तरुण उभा राहीला. साऱ्यांचा नजरा त्यांच्याकडे लागल्या होत्या. तो भिंतीला धरून उभा राहीला अन् तहसिलदार रावसाहेबांना म्हणाला "साहेब, हे खोट बोलतायेत. त्या बाईचा पत्ता माझ्याकडे आहे. हा घ्या पत्ता अन बाईपण ठणठणीत आहेत पण त्यांनी मला साठेखत करून दिलंय"